

JUTRANJE NOVOSTI

NARODNO RADIKALNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan zjutraj, izven ponedeljke. Mesečna naročnina: v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 20.— Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/L — Telefon št. 213 Brzojavni naslov: „Novosti-Ljubljana“. Upravišтво: Marjini trg št. 8. — Telefon št. 44. Oglasi po tarifu. Sprejemajo se le do 15. ure. Pismenim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor. Račun pri poštnem č-k. uradu št. 13.233.

Nar. radikalna stranka najmočnejša v narodni skupščini

Radić.

28. marca je postal Stjepan Radić važen faktor v notranji politiki naše države. S tem, da je otel svoji navidezno propadajoči stvari kar 70 mandatov se je vrnil med NRS in demokrate. Postal je skratka šef druge najmočnejše stranke v državi. Radiću je uspelo potisniti Pribečevića s krepko roko na tretje mesto. Tega mu Pribečević najbrže nikoli ne bo odpustil, toda Radić se za to ne bo zmenil. Njemu svigalo te dal druge misli po glavi. Z Radićem in njegovo zmago se ne bi pečali podrobnosti, ako nas k temu ne bi silila pisava demokratskih listov.

Demokratsko časopisje vzdržuje trditve, da je NRS zakrivila tako ogromen porast radićevstva. Ona da je vse preveč tolerirala gibanje protidržavnih elementov. Ker hočejo demokrate iz Radićeve zmage na vsak način kovati političen kapital, je potrebno, da si ogledamo še zadnjo stran kolajne.

Kakor znano, je uvedel Pribečević v družbi z notranjim ministrom Timotijevićem ter zagrebškim namestnikom Demetrovičem po vsej Hrvatski tako nasilni režim, da so hrvatski kmetje kar trumoma prehajali k Radiću. Pribečević, ki so ga vršili demokrate na seljaške mase, je rodil odpor. Ne radikal, pač pa demokrate, ki so imeli na Markovem trgu v Zagrebu svojo oblast v svojih rokah, so zakrivil, da je zmagal Radić nad svoje lastno pričačevanje. L. 1920. je bila radićevščina razširjena samo po banovini, svoj „kader“ pa je imela v zagrebški županiji ter v Zagorju. Pri volitvah v konstituanto je dobil Radić nekaj nad 250.000 glasov. Pred štirinajstimi dnevi je sam — predsednik mirovne človečanske republike — izjavil, da bo predvidoma dobil 400.000 glasov. Može se je prijetno zaračunal. Dobil je celih 500.000 glasov. Zasigurnih mu je torej 70 mandatov...

Stjepan Radić je čuden človek in še bolj problematičen politik. Bilo bi zanimivo izvedeti, kako neki je upihala absolutna zmaga na njegovo mišljenje. Gotovo je danes Radić svetovnoznan človek. Ni lahko uživati neomejenega zaupanja stošiščev volitev. Za permanentno vzdrževanje takega zaupanja je potrebno dvoje: ali modra, splošno koristna in pozitivna državna politika, ali pa najsikrajnejše demagogstvo. Kakršnega je zmožen samo Radić. On je obljuboval svojim seljakom republiko. Sedaj, ko ga je hrvatski del troimenega naroda opremil za to borbo s potrebnim orožjem, je ležeče na Radiću, da popsepi udovoljevanje seljaških zahtev. Če tega ne stori, potem je z njegovo nesmrtno slavo kmalu pri koncu. Radićevščina je simptomatičen in patološki pojav. Njeni temelji so prešlabi, da bi mogli držati stavbo, ki jo hoče Radić zgraditi v svoji trmoglavosti. Radić ni storil ničesar, da se rešilo pereča gospodarska in socialna vprašanja našega seljaka. Nasprotno pa ga je izročil na milost in nemilost vsakokratnemu režimu, ki se je z raznimi sredstvi trudil zabrisati sledove radićevskega frazerstva.

Priznati se mora, da je Radić bil magnet, ki je pritegnil vse nezadovoljne na Hrvatskem. V Zagrebu je glasovala za Radića celo velika večina inteligentov, kar je znak, da je izgubila hrvatska inteligenca sleherni lastro amernico in da se je pod sugestijo z Radića slepo vrgla meglenemu republikanizmu v naročje. Tako je prestolnica kapitulirala pred zagorskim selom... Z Radićem pa ni šla samo inteligenca, marveč tudi delavstvo. Le tej okolnosti je najbrže pripisovati, da so komunisti in socialisti naravnost izgubili. Nikdo ne ve, kaj misli Radić in kako si on zamišlja razplet nove situacije. Prihodnji tedni bodo prinesli v to vprašanje malo več jasnosti. Uzbijanja pa so sprito Radićeve labilnosti jako nesigurne.

SMRT MORILCA GROFA TISZE.

Budimpešta, 20. marca. (K) Aleksander Hüttner, ki je bil svojočas zaradi umora grofa Tisze obsojen na 15 let ječe, je umrl na kostni in pljučni bolezni.

Vlada ne poda ostavke.

Nadaljevanje započete politike. — Dr. Župančič ostane še nadalje minister.

Beograd, 20. marca. (P.) Kakor doznava vaš dopisnik iz najverodostojnejšega vira, vlada ne namerava podati ostavke, temveč je pripravljena voditi započeto politiko tudi nadalje.

Beograd, 20. marca. (P.) Danes je dospel semkaj minister dr. Niko Župančič, ki je podal ostavko, katere pa ministrski predsednik g. Pašić in vlada nista sprejela.

Beograd, 20. marca. (Z) V predsedništvu vlade so imeli člani vlade g. Nikole Pašića konferenco, na kateri so se prečitela poročila, ki so prišla povodom volitev. Na tej konferenci je izjavil g. Pašić, da je zadovoljen z zmago, katero si je pridobila radikalna stranka nad drugimi strankami, ki so nejasne in brez določne smeri v zunanji in notra-

nji politiki. Posebno mu je ljubo, da je v radikalni stranki ostala tudi sedaj stara strankina disciplina, ker so se radikali pri volitvah znali varovati pred agitacijo od strani g. Protića. Razven tega se je govorilo o sestanku Narodne skupščine. V tem pogledu prinaša »Politika«: Zanimivo je, da se v krogih radikalnih poslancev govori, da vlada ne poda ostavke, ker lahko radikalna stranka tvori tudi sama kvorum v skupščini za reševanje poslov.

Zagreb, 20. marca. (Z) »Riječ« je dobila poročilo iz Beograda, da se v političnih krogih živo debatira o izgedih vlade in o nadaljnjih političnih možnostih. G. Pašić pričakuje, da bodo poslanci džemijeta, 13 po številu, nadalje 1 poslanec srbske stranke in 7 Nemcev

vstopili v radikalni klub, ki bi potem imel 130 članov. S tem bi bila zagotovljena absolutna večina, ako Radić ne pride v Beograd. Politični krogi se najbolj zanimajo za vprašanje, kaj bo napravil Radić, ker je od njegovega zadržanja odvisen razvoj nadaljne politične situacije. Skupščina se sestane 16. aprila ob 9. uri dopoldne, nakar bo položaj popolnoma razčiščen. Ni se še odločilo, da li ostanejo ministri, ki niso bili izvoljeni (Supilo, Župančič, Serić in Omerović) še nadalje v vladi in dali bo g. Pašić izvedel rekonstrukcijo kabineta. (Ta vest demokratskega lista je zelo značilna za mentaliteto demokratske stranke. Do sedaj je gotovo le, da stopijo v radikalni klub poslanci srbske stranke, Romuni in Džemijeti.)

Nadaljni izidi volitev.

Beograd, 20. marca. Včerajšnja poročila listov o izidu volitev so bila deloma netočna glede števil poslancev posameznih strank. Danes so znani skoraj že vsi uradni podatki, iz katerih je razvidno, da je radikalna stranka dobila največje število mandatov in da so med drugimi dobili demokrate okoli 50 mandatov.

Beograd, 20. marca. (B) Po poslednjih službenih podatkih so dobili radikali 109, Radić 70, demokrate 52, klerikali 22, Spaho 18, Džemijeti 13, zemljoradniki 9, Nemci 6, socialisti 3, Bunjevci 3, Drinkovići 1, črnogorski federalisti 2, kmetijski 1, Rumuni 1, srbska stranka 1, vsega 307 mandatov. Manjkajo še podatki glede treh mandatov iz prijelopskega okrožja, glede 1 mandata iz severne Dalmacije, kjer se vsled nedavne izvršitve italijanske evakuacije niso mogle izvesti končne priprave za volitve in glede 1 mandata iz tuzlanskega okrožja. Razven tega manjka še nekaj podatkov od drugod.

Beograd, 20. marca. (B) Danes opoldne so se v ministrstvu notranjih del urejevali rezultati volitev po oblastih. Po dosedanjih poročilih so dobile posamezne stranke sledeče število mandatov: Srbija z južno Srbijo: radikali 65, demokrate 32, džemijeti 13, zemljoradniki 2, skupaj 112; Crna gora: radikali 3, demokrate 2, federalisti 2, skupaj 7; Bosna in Hercegovina: radikali 13, zemljoradniki 6, Spaho 18, Radić 9, srbska stranka 1, skupaj 47; Hrvatska s Sremom: Radić 50, demokrate 10, radikali 6, skupaj 66; Slovenija: Korošec 22, Radić 1, demokrate 1, Pucelj 1, skupaj 25; Dalmacija: radikali 5, Radić 7, demokrate 1, Drinkovići in Trumbić 2, skupaj 15. Manjkajo še poročila iz III. cone v Dalmaciji. Vojvodina: radikali 15, demokrate 5, socialisti 2, bunjevci 3, rumuni 1, zemljoradniki 1, Nemci 6, en mandat je sporen, skupaj 35; mesto Beograd: radikali 1, demokrate 1; Zagreb: Radić oba 2; Ljubljana: Napredni blok 1.

Beograd, 20. marca. (Z) Danes ob 12. uri so se v ministrstvu notranjih del zbirali približni podatki o izidu volitev. Ker se šele danes sestanejo predsedniki glavnih volilnih odborov, ki imajo preizkušati končni izid v posameznih okrožjih, je mogoče, da pride do neznatnih sprememb, toda do kakih sprememb v razmerju bržkone ne pride. Naknadne volitve se imajo vršiti v neki občini pančevskega okrožja, dalje v neki občini beogradskega okrožja in v eni občini splitskega okrožja. In ker v teh krajih gre le za malenkostno število glasov, ne bodo te naknadne volitve prav nič vplivale na sam rezultat, pač pa bi moglo priti do osebnih sprememb.

Beograd, 20. marca. (Z) Poslednje volitve so popolnoma zbrisale sledeče stranke: Jugoslovensko republikansko stranko, Maglajičev narodno muslimansko organizacijo, komuniste, narodne socialiste, Frankovce, hrvatsko težačko stranko, hrvatsko zajedničo, slojne Hrvate v Bosni, liberalne naprednjake, Avramovičeve zemljoradnike, invalide, Diša Popadičeve zemljoradnike, dobrovoljce, ratnike, najemnike in celo vrsto disidentov.

Beograd, 19. marca. (B) Novi Listi javlja: Kolikor se sedaj ve, niso bili izvoljeni sledeči znani politiki: dr. Miloš Radosavljević, Čeda Kostić, Pavle Čubrović, Stojan Protić, Jaša Prodanić, Milan Komadinski, Areždić, dr. Momčilo Ivanić, Kosta Spasovič in Vidosav Stefanović. Od ministrov niso izvoljeni Omerović, dr. Perić, dr. Niko Župančič in dr. Gjivo Supilo.

Beograd, 20. marca. (Z) Beograjski listi živo komentirajo dosedanje znane volilne rezultate. V splošnem izražajo vsi listi zadovoljnost, da so pri volitvah propadle manjše grupe in frakcije, ki so samo zamotavale politični položaj v državi. Listi se strinjajo v tem, da bo dobila naša politika vsled volilnih rezultatov čisto novo smer.

Bosna.

Banja Luka, 19. marca. (B) V tukajšnjem volilnem okrožju so izvoljeni štirje radikali, trije zemljoradniki, dva muslimani - Spahovci in en demokrat.

Tuzla, 19. marca. (B) Sicer manjkajo še poročila iz 9 občin, vendar je izid približno sledeči: Narodna radikalna stranka 10.020, zemljoradniki 5280, socialisti 301, demokrate 2879, Spahovci 19.200, Radićevci 6100. Maglajičeva stranka desničarskih muslimanov 20.6, srbska stranka 539 in klerikali 352 glasov.

Sarajevo, 19. marca. (B) V Bosni in Hercegovini je bila velika udeležba veliko večja kakor pri zadnjih volitvah. To se zlasti opaža v Bosni, kjer so bili posebno muslimani izredno aktivni. Reči se more, da je glasovalo od muslimanov okoli 95 odstotkov. Od muslimanskih glasov je dobil ogromno večino načelnik njihove levičarske skupine dr. Mehmed Spaho. Združeni muslimani so dobili pri zadnjih volitvah v konstituanto 23.136, sedaj pa je dr. Spaho sam združil na svoje liste okoli 28.000 glasov. Narodna radikalna stranka je pri volitvah v ustavodavno skupščino dobila 6481, sedaj pa nad 14 tisoč glasov, demokrate zadnjih 759, sedaj pa 1100 glasov. Sarajevsko volilno okrožje voli sedem poslancev; od teh so dobili Spahovci pet in radikali dva mandata.

Sarajevo, 19. marca. (B) Po dosedanjih izidih volitev je odpadlo na Narodno radikalno stranko 11. na Radićevce 8, na Spahovce 9, na zemljoradnike 8 in na demokrate en mandat.

Dalmacija.

Beograd, 20. marca. (Z) »Tribuna« doznava iz Šibenika, da je dr. Ante Trumbić doživel v Dalmaciji neuspeh: na Drinkovičevi listi je izvoljen g. Drinković in kmet Mate Teruga. Ako se ta ne odreče svojemu mandatu, gospod dr. Trumbić ne more priti v skupščino. Ravnotako je propadel g. dr. Smolilaka.

Šibenik, 19. marca. (B) Po dosedanjih poročilih so v tem okrožju dobili radikali 11.465, Drinkovići-Trumbić 8988, zemljoradniki 4455, demokrate 3951 in klerikali 3245 glasov. Izvoljeni so torej trije radikali (minister ver Ljuba Jovanović, Nikola Subotić in Ni-

koša Novaković), nadalje dr. Ante Trumbić in dr. Mate Drinković.

Beograd, 19. marca. (B) Izid v južnodalmatinskem volilnem okrožju (približno): Narodna radikalna stranka 8400, Radićevci 24.500, demokrate 7507, dr. Trumbić 5700, dr. Smolilaka 5100, zemljoradniki 5300, komunisti 2532 in invalidi 629 glasov. Potemtakem dobijo, dasi izidi še niso popolni, radikali dva, Radićevci šest in demokrate en mandat. Za zadnji mandat se borijo še demokrate in dr. Trumbić.

Vojvodina.

Beograd, 19. marca. (B) Iz Vojvodine manjkajo poročila iz nekaterih občin. Po dosedanjih poročilih je izid nastopen:

Novi Sad, 19. marca. (B) V tukajšnjem okrožju so dobili radikali 9141, socialisti 3177, demokrate 2853, Nemci 1905, Pribečevci 1711 in zemljoradniki 756 glasov. Izvoljeni so štirje radikali, dva socialista, en demokrat in en Protičevci.

Okrožje Pančevo — Vršac Bela Crkva: radikali 12.312, Rumuni 5857, demokrate 45225, Nemci 3907, zemljoradniki 1858, socialisti 1699, invalidi 672 in komunisti 399; izvoljeni 4 radikali, 3 demokrate in 1 Rumun;

okrožje Veliki Bečkerek — Kikinda: radikali 7555, zemljoradniki 6015, demokrate — Davidovičevci 4500, demokrate — Pribečevci 3941, Nemci 4410, radikalni disidenti 1410, socialisti 3080, in Protičevci 563 glasov; izvoljeni so trije radikali (zunanji minister dr. Momčilo Ninčić, Slavko Župančič in Svetislav Mihajlović), dva zemljoradnika (Dimitrije Mijović in Šava Cilevara) in dva demokrate (Davidovičevci dr. Slavko Šečerov in Pribečevci Matija Stanovljović).

Beograd, 20. marca. (Z) Iz Novog Sada se poroča: Po poročilih, ki so dospela do danes opoldne okrožnemu volilnemu odboru za Novi Sad, imajo radikali 100 glasov manj, nego je bilo javljeno, vsled tega izgube radikali 1 mandat, a dobijo ga zemljoradniki.

Hrvatska.

Zagreb, 19. marca. (Z) Končni izid na Hrvatskem in v Slavoniji v županiji:

zagrebški: komunisti 1050, radikali 3566, demokrate 20.792, Radićevci 82.847, klerikali 556, Frankovci 423, socialisti 479; oddanih glasov 109.718, izvoljenih 10 Radićevcev, 2 demokrate in 1 radikalec;

varaždinski: demokrate 3346, Radićevci 70.795, klerikali 1238, Frankovci 1623, komunisti 393, neodvisni 742, invalidi 1172; oddanih glasov 79.469;

bečovaški: radikali 2159, demokrate 7867, Radićevci 49.964, klerikali 364, Frankovci 960; oddanih glasov 76.463, količnik 8496;

virovitiški: radikali 6552, demokrate 6363, Radićevci 35.618, klerikali 1059, socialisti 854, zemljoradniki 930; oddanih glasov 51.378, količnik 6422;

požeški: radikali 5596, demokrate 7662, Radićevci 35.836, klerikali 678,

Vprašanje reške razmejitve.

Beograd, 20. marca. (Z) Reška posvetovalna komisija je imela danes svojo plenarno sejo, na kateri se je razpravljalo o ureditvi reške države. O delu komisije ni izdan nikakršen komunik.

Beograd, 20. marca. (Z) Admiral Prica, dr. Andjelinić in Ljuba Nešić, edini izmed članov posvetovalne komisije za reševanje vprašanja reške razmejitve, ki se nahajajo v Beogradu, so imeli včeraj konferenco. Na tej konferenci se je podrobno proučilo gradivo, ki se nanaša na italijanski predlog o konzorciju za izkoriščanje reškega pristanišča. Proučevanje tega obširnega gradiva se bo nadaljevalo tudi danes. Kakor se zahtuje v poučenih krogih in v vladi ter v posvetovalni komisiji, kakor tudi v paritetni komisiji, vlada popolno soglasje v tem, da se morajo Italijanci ohraniti vse njegove pravice in da se mora za Baroš in Delto zagotoviti popolna svoboda uprave naše države.

Trgovinska pogajanja v Rimu.

Rim, 20. marca. (Z) Danes so se tu ponovno začela pogajanja o trgovinski pogodbi med Jugoslavijo in Italijo. Ta pogajanja so bila za nekaj časa prekinjena radi negotove politične situacije v Jugoslaviji. Zmaga g. Pašića pri volitvah se smatra kot dober znak za skorajšnje zaključitve sporazuma. Od italijanske strani predloženi načrt bo mogla v kratkem času sprejeti nova jugoslovenska vlada.

PRED PODPISOM SPORAZUMA V NIŠU.

Niš, 20. marca. (B) Včerajšnja konferenca ni zasedala v plenumu. Dopoldne in popoldne so naši delegati delali na urejanju protokola. Podpis protokola o sporazumu se izvrši bržkone danes.

JUGOSLAVIJA IN GRŠKA.

Atene, 20. marca. (B) Vsi grški listi komentirajo izjavo ministra zunanjih del dr. Ninčića o zunanji politiki, izražajoč željo, da se vprašanje cone v solunskem pristanišču čimprej reši.

TURKI NAPADLI NAŠEGA KONZULA.

Atene, 20. marca. (B) Turški oficirji v Smirni so napadli italijanskega in jugoslovanskega konzula. Mestni guverner je izrazil svoje obžalovanje radi teh dogodkov.

POLJSKO - JUGOSLOVANSKA KONFERENCA.

Beograd, 20. marca. (Z) Koncem meseca aprila t. l. pride v Beograd poljska delegacija radi sklepanja konvencije o pravnih pomoči. Delegaciji bo načeloval tukajšnji poslanik poljske republike g. Okenski.

MOSUL PRIPADE TURČIJI?

London, 20. marca. (K) (Reutersjev urad) Ministrski odbor se je izjavil za to, da Mosul pripade Turčiji in da se Mezopotamija najpozneje v 5 do 6 letih izprazni. O obeh teh vprašanjih bo v kratkem odločil ministrski svet.

BAKNEROT BANKE »BOHEMIA«.

Praga, 20. marca. (K) »Bohemia« doznava, da se čeni izguba »Bohemia« banke na približno 60 milijonov čsl. K. Vlada zavzema za sedaj v vprašanju sanacije popolnoma odklonilno stališče.

Današnje prireditve

V LJUBLJANI:

Drama: »Idioti«. Red D. Opera: »Sevilski brivci«. Red E. Kino Matica: »Gnezdo ljubavi. II. del. Kino Tivoli: »Pod krinko krivde«. Kino Ideal: »Graf Monte Cristo«.

V MARIBORU:

Narodno gledališče: Zoprtje.

socialisti 534; oddanih glasov 51.406, izvoljenih 6 radikalec in 1 demokrat; sromska: radikali 15.400, demokrate 3698, Radićevci 10.561, klerikali 393, socialisti 2999, zemljoradniki 1496, srbska stranka 1617, Protić 1648, Nemci 2103, invalidi 579; manjkajo izidi iz enega okraja.

Našemu razumništvu.

Iz vrst slovenskih književnikov.

Ze nekaj tednov pred volitvami je »Slovenec« prav previdno napeljeval vodo na svoj mlin in priobčil — seveda na račun radikalnega »nasilstva« — posnetek po nekem beograjskem listu, kjer pisec izraža željo, naj bi se v vsej državi uvedla samo cirilica in obenem pri nas odpravila slovenščina. Na to vest je imenovan list tudi tekmo volivnega boja pri priliki opozoril. Iz razgovorov z razumništvom raznih strank vem, da je ravno ta vest napravila pri nas mnogo slabe volje in povzročila marsikje, kjer človek tega ne bi pričakoval, gotovo stopinjo animoznosti in nerazpoloženja napram NRS in napram Srbom sploh. Zdaj je volivni boj pri kraju, pa se mi zdi zato primerno in pametno izpregovoriti brez strasti in zagrizenosti par besedi o tem. Predno preidem k predmetu samemu, naj pokličem našemu razumništvu v spomin mal dogodek iz nedavne preteklosti, ki je bil tedaj javna tajnost in gotovo ve zanj tudi uredništvo uvodoma imenovanega lista.

Kmalu po izbruhu svetovne vojne je izšla v Nemčiji — ako se ne motim, v Berlinu — brošura, ki je v slučaju, da se vojna zmagovito konča za centralne države, dovolila Slovencev še štiri, Hrvatov pa menda deset let narodnega obstanka. Čisto dobro se še spominjam, kakšne trpkosti občutke je vzbudila v nas tista brošura. S studom in z grozo, ki ne najde izraza v besedi, smo gledali v bodočnost. »Slovenec« je bil takrat edini list, ki bi bil lahko pokazal vsaj seno, vsaj dihljaj odpora proti takim nameram. Saj je bil tako zvest in tako črnožolt, da mu na Dunaju gotovo ne bi bil nihče zameril dolge sentimentalnosti v prilog slovenskega ljudstva, ki se zanj danes tako deviško iskreno boji. Tudi verske strune bi bil lahko malo nategnil. Saj je vendar znano, da je nemški pohod proti jugu in jugovzhodu pridno uporabljal tudi protestantizem pri svojem pionijskem delu. No, »Slovenec« je dogodek lepo previdno prezrl; ni mu bila v nevarnosti katoliška cerkev in ne slovenski narod; imeli so gospodje drugih poslov čez glavo. Nazadnje se nas je usmili nemška cenzura sama in je tisti cinični pamflet zaplenila.

Kdor enkrat to ve, mu vstajajo pač čudne misli. Kje je bila SLS, ki po lastnem zatrjevanju vedno najbolj dosledno brani pravice slovenskega ljudstva, kje je bila takrat?

Kako je torej danes z nami? Klavrno, prav resnično žalostno! Na eni strani sanjamo o Veslovanstvu, na drugi pa bi radi postavili tam blizu Brežic »Kitajski zid«, da ne bi prišel k nam kak dihljaj z juga. Prepričan sem, da je vse to samo plod naših, mestoma zelo razdrapanih materialnih razmer, ki ovirajo notranjo, duševno poglabitev.

Bodimo ljudje, cel ljudje in priznajmo svoje napake; s tem dobimo najbolj-

ši lek zoper nje. Nihče ni na svetu nezmožljiv! Ako kdo sprejme program NRS in postane njen član, obdrži kljub temu svoje človeške slabosti. In če je med njimi tudi plemenski separatizem, gotovo ne more okrevati kar čez noč. In naposled: ali se smem čuditi Srbom, ako na naše samoslovensko kričanje, ki ga v družbi raznih separatistov tako vneto širi SLS, reagirajo z enakim? Po vsem tem, kar se pri nas godi, je po mojem mnenju to naravnost njihova — dolžnost. Da li pa je ta hipna, od nas Slovencev samih izzvana reakcija res mišljenje srbskega ljudstva in točka v programu NRS, to je drugo vprašanje, ki ga moram takoj zanikati. Ne stranki, ne srbskemu ljudstvu sploh ne pride na misel, da bi hotelo s kakimi naredjenji takorekoč »zradirati« Slovence in njihovo besedo s površja zemlje.

Ze sama misel je protivna, nenaravna in nekako paradokсна, vendar ji je kljub temu nasledel znaten del našega razumništva in tudi naših kulturnih delavcev. Sicer pač ne bi bilo mogoče, da bi bilo toliko naših ljudi nasledilo oni Lončarjevi spomenici, ki je zahtevala »kulturno avtonomijo« Slovencev. Ako bi danes prišel človek in bi vprašal omenjenega, sem prepričan, da bi bil tisti gospod v zadregi za odgovor. Kdo vam vendar krati to vašo avtonomijo? Kdo vam usiljuje svojo? Ali se ne godi ravno narobe? Človeku, ki so mu v Sloveniji ljudje konsekvntno takorekoč prepovedali vstop v višje kroge slovenske Muze, so šele na jugu priznali kritiki, da je med »najboljimi pripovedniki slovenske književnosti«. To je nasilje, kaj ne?

Se nekaj! Mi smo imeli svojčas svoje gledališče, morda najvišji hram svoje kulture. Kdo ga nam je zatrl v tistih dneh, ko smo ga najbolj potrebovali? Bila je to SLS, tista stranka, ki je vedno pripravljena braniti našo samobitnost. Stefe je bil moč, ki je po strankinem naročilu in soglasju odprl v hramu naše Talije svoj branjevski kinematograf. In ni bilo še dovolj ponižanja in grdega cinizma! Isti slovenski književnik, ki mu je sedaj naš jug priznal, da je naš najboljši prozaiist, je moral brenkati klavir v Štefetojem kinematografu, ako ni hotel — poginiti.

Vsa ta sramotna dejstva, ki jih ni mogoče zabrisati, naj premisli naše razumništvu, predno vrže kamen na nas. Naša pot je čista in jasna, naši vzori so solnce, ki ga ne zatemi nobena kleveta. Mi hočemo v edinstvu s srbskimi brati živeti, delovati in zastaviti vse svoje skromne sile v to, da vzraste iz sedanjega naše razdrapanosti močno drevo jugoslovenske države, naroda in kulture, ki bo nam samim v korist in človeštvu v blagor. Kako pojumemo narodni radikalci to važno nalogo, o tem izpregovorim pri prvi priliki. A. B.

Darujte knjige za koroško mladino! Nabiralnik pred Prešernovim spomenikom.

Primorcem v Mariboru.

V soboto zvečer je bil sklican sestanek Primorcev v restavraciji »Maribor«. Mene so po tajništvu NRS telefonski naprosili, da pridem na shod. Kdo je ta shod sklical, še danes ne vem.

Shod se je vršil. »Jutro« je poročalo, da je bil to velikanski shod, nad 1000 udeležencev, in da se je spreminil v sijajno manifestacijo za DS, tako da mi je sapa zaprlo in da sem mogel komaj nekaj spraviti iz seba.

V resnici je bilo navzočih največ kakih 180 oseb; vrnilo se je nekaj ljudi, ki niso Primorci; celo nekaj otročjev in dijaštvo je bilo zraven, ki so bili najbolj glasni. — Zelo glasni in sitni so bili tisti »tudi« Primorci, namreč bivši Notranjci, ki so po večini prav po nepotrebnem zapustili svoje domove; vsekakor pa niso pretrpeli tega, kar naši pravi Primorci.

Shod se ni izpremenil v kako manifestacijo za demokratsko stranko, kajti predsednik se te stranke še spomniti ni upal. Večina udeležencev se je očitno glasila za narodno-socialno stranko. — Naravnost abotna je pripomnja »Jutra«, da nisem mogel spraviti nič iz seba, dočim sem vsem navzočim demokratom govoril še veliko preveč, in da me je predsednik petkrat silil, naj neham, češ, saj itak nič ne pomaga vse govorjenje — končno mi je vel besedo.

Dasi so imeli demokratje ob isti uri svoj shod v Narodnem domu, je prišel na naš shod tudi posojilnični tajnik gospod Julče Novak, Primorec iz Idrije, s kakimi 10 pristaši. Bilo je že tam tudi nekaj Orjunašev, ki so pridno sekundirali Julču Novaku še pred pričetkom shoda, ko se je udaril v srdit besedni boj z nekaterimi radikalci.

Ker ob 8. uri ni bilo navzočega niti jednega sklicatelja, je čutil Julče Novak potrebo, da on prične zborovanje, pozdravil navzoče in na neki slabo umeven medklic (Vi niste nič utrpeli) se je pohvalil, koliko je za okupacije tri mesece pretrpel med Italijani. Pozval je udeležence, naj si izvolijo predsednika, na kar je njegova deseterica, podprta z Orjunaši, zakričala: Živio Novak! Narodni socialci, katerih je bilo petkrat več, so bili presenečeni, ker ni še bil navzoč njihov voditelj — in tako se je Julče Novak takoj vdnjal za predsednika in dal meni besedo s pripomnjo, naj bom kratak.

Ali naj opišem potek tega shoda? Danes bi začel predaleč, da bi opisoval to, kar je bilo. Ali zdaj morete Primorci hladnokrvneje presojati in priti do prepričanja, da sem imel popolnoma prav v vseh točkah svojih izjav. — Kar je govoril zastopnik narodnih socialcev, ki je bil sicer jako stvaren in meni nasproti zelo taktno obziren, je idealno, ali ne praktično. Mi Primorci ne moremo čakati, da bo kdaj NSS tako močna, da bo mogla uresničiti tudi v našo korist svoj program. Ali zelo ne praktično je, zahtevati od najmočnejše

državne stranke, da ona misli in skrbi za nas bolje nego mi sami, da se ona sama iz svoje inicijative in s svojimi močmi zanima za nas in nosi dobroto na krožniku za nami, dočim se mi repenčimo in to stranko zmerjamo tako, kakor je danes najhuje zmerjajo demokratje. Predno mi kaj zahtevamo od NRS, nas ona povpraša: Kaj ste Vi Primorci meni dali?

Odgovor bi mogel biti že 18. t. m. mnogo boljše — in menim, da se marsikdo danes kesa, da že ta dan ni bil bolj pameten in da ni volil NRS. — Konstatujem sicer, da večino glasov za NRS v Mariboru so dali Primorci — ali še vse veliko premalo. — Zdaj vidite tisti idealisti, ki ste ostali zvesti NSS, da ta zvestoba nima več smisla. Na shodu sem vam pravil, da novi volilni red zahteva med strankami nove grupacije. — Najbolj ste udarjeni še tisti, ki ste drli za demokrati. Ne čudim se bivšemu goriškemu brivcu Novaku, ki je v M. postal narodni socialist in je izdal to stranko potem, ko je začel k njemu zahajati vedno smehljajoči se dr. Kučkovec, tudi se ne čudim, da je ta možiček na shodu zabavljaj proti Srbom po vzgledu Julčeta Novaka samega, dasi ima Novak na tabli tudi srbskega »berberina«, kajti poznam tega tiča že iz Gorice, ali čudim se cel vrsti drugih Primorcev, da so bili o splošnem položaju tako slabo poučeni. Verjeli so demokratom, da bodo oni največja stranka. Goričan gospod K—s mi je svečano zagotavljal, da dobi demokratje na Štajerskem — tri mandate.

Na shodu samem ste mi izrekli mnenje, naj bi se Primorci po volitvah zopet sešli, da se mirneje pogovorimo o bodoči taktiki in bodočem delu. Kar sem slišal po shodu in drugi dan od cele vrste naših uglednih Primorcev, in z ozirom na izid volitev, nam daje naravnost nalogo, da to našo akcijo izvedemo. — Pravili ste mi o pogreških, ki so se delali od znanih strani, da pri najbolj volil niste mogli še pristopiti NRS, tudi tisti ne, ki ste radikalno volili, in prosili ste, naj se v bodočnosti bolje pazi na to, da je vsakdo v vodstvu res moč na svojem mestu, ugleden in vreden. — Izrekli ste mi misel, naj bi se ustanovil Primorski pododbor NRS.

Velika je škoda, da slovenski radikalci še nimajo svojega zastopnika v klubu NRS in v vladi. Ob možnosti te ali one koalicijske vlade bo ta nelopolnjena vrzel veliko škodovala ravno našemu razumništvu, uradništvu, delavstvu in morda tudi Primorcem. — Ali mi Primorci rešimo, kar se rešiti da. NRS ima sama eno tretjino vseh poslancev v skupščini, brez nje ali celo proti nje ne bo nobene vlade v naši državi. — To bodi kašipot naši političski orientaciji. V tej stranki je za nas še dovolj mesta, pa tudi dovolj hvaležnega dela z gotovostjo, da zaželjeni uspehi ne izostanejo. Vsako cepljenje med druge stranke in stranke je nesmiselno

in škodljivo. Zato, Primorci v Mariboru, vsaj zdaj po teh volitvah dokažite, da razumete svoj položaj in svojo nalogo v Jugoslaviji in izvršite, kar ste mi mnogi sami predlagali. Zberite se, morete povabiti tudi mene in jaz pridem, pogovorimo se med seboj brez sleherne volilne napetosti in izberite si svoj Pododbor, ki bo po tamošnjem krajnem odboru v dotiki z NRS in z njo tudi — z vlado v državi. Nimamo še poslancev, ostanimo v zvezi vsaj potem strankine organizacije. NRS bo videla našo dobro voljo, pričakovati bo mogla že za prihodnje volitve boljše uspeha in rešili smo s tem, kar se trenutno še rešiti da.

Kar sem svetoval Primorcem v Mariboru, velja mutatis mutandis tudi za Ljubljano. Tudi tu tavajo mnogi Primorci za fantomi in za ideali iz tistih lepih časov tam doma. Treba bo revidirati marsikako mišljenje in popraviti mnogotero zmoto. — Primorci v Ljubljani imate svoje organizacije, ki so idealno lepe. Te naj ostanjejo nedotaknjene in političko ozračje naj jih ne okuži. Ali poleg teh bo potrebna nova politična orientacija, ki Vas more po pameti privedi edinele v NRS. Razmišljajte in odločite se!

Politične novosti.

NAŠA KRALJEVINA.

— Avdičence. Kralj Aleksander je sprejel 18. t. m. okrog poldneva vojnega ministra generala Pešiča v avdienci. — Ministrski predsednik Pašić je sprejel našega poslanika v Budimpešti Milojevića. Konferenca je trajala pol ure. Kasneje je sprejel tudi bivšega washingtonskega poslanika Slavka Grulića.

— Nemški konzulat v Osijeku. Osleške listi poročajo, da namerava nemška vlada otvoriti v Osijeku svoj konzulat. Baje se med Berlinom in Beogradom vršijo že tozadevna pogajanja.

— Beg madžarskega vohuna. »Tribuna« poroča: Pred 15 dnevi je bil v Beogradu prijet madžarski vohun, član društva »Probujačih se Madžarov«, ki je vohunil v naši državi. Aretnanec je bil oddan v zapore 1. pešadijskega polka, ki se nahaja v mestu, vendar pa je v sled nepazljivosti stražnikov pobegnil. Oblastva so ukrenila vse potrebno, da se pobeželi čimprej zopet prime.

ROMUNIJA.

— Zaplenjen pastirski list. Poročila iz Temešvarja pravijo, da je škof v Temešvarju objavil pastirsko pismo, katero so reproducirali tudi nekateri listi. Pismo, kakor tudi dotični listi so bili radi napada na romunsko državo in romunskega kralja zaplenjeni. Kakor se dozdeva, bo nadškof zaprt.

ZEDINJENE DRŽAVE.

— Zaplenjene nemške ladje. Iz Pariza poročajo: Zastopnik Zedinjenih držav v komiteju za zasedbene stroške je komiteju naznanil odgovor Amerike na predlog zavzetnikov. Po tem odgovoru Zedinjene države ne pristajajo na to, da bi se znesek vrednosti ameriških ladij, ki so jih Zedinjene države zaplenile, odtegnil od skupnih stroškov za ameriško zasedbeno vojsko. Volint pa so, začeti razpravljati o načrtu, ki gre za tem, da bi se, kakor predlagajo zavzetniki, plačilo izvršilo v večletnih obrokih.

Zahtevajte v vseh javnih lokalih JUTRANJE NOVOSTI!

Zvonimir Kosem:

Pravljica brez konca.

Naj vam povem, ljubli moji, še pravljico o zlati ribi, kakor mi jo je povedal mornar Sime, ko smo se vozili v temni noči iz Aleksandrije proti Carigradu in je rohnel okrog nas vihar, igraje se z našo usodo kakor s škripajočimi jambaori in povezanimi jadrni nad nami:

Kadar je na morju vihar, tedaj imajo na dnu morja velik praznik. Kadar se barke pogrezajo, tedaj tam spodaj plešejo. Zlata riba, kraljica podmorskega kraljestva, pride ob takih časih iz svojega gradu na dvorišče in z njo vse njeno spremstvo, ki ga nima številnejšega nobena kraljica na zemlji. Njena krona, iz samih biserov sestavljena, je več vredna kakor bogastvo vseh kraljev in cesarjev na svetu. Tisoč ribic, najlepših dvorjanic, ji streže dan in noč z jedjo in pijačo, tisoč je njenih stražnikov, črnih rib, na milijone pa ona pokornih blelih sužnjev, ki ji zbirajo bogastvo po vseh delih prostranega morja ter z biseri polnijo dvorane njenega gradu. Čim več potopljenih bark — toliko večje bogastvo zlate ribe, toliko sijajnejši njen grad. Zato ne pričakuje podmorska kraljica ničesar bolj tako željno kakor viharja. Drugim pogin — njej dolgo življenje, bogastvo, slava in čast! S poginjavajočimi pleše smrt — z njo pleše tedaj veselje; rdeče dvorjanice plešejo, črni stražniki in blebi sužnji, najbolj pa ona sama zlata riba, s svojo dragoceno krono na glavi.

Pa poslušajte, česa se domislijo nekdo sužnji! Da ni to pravično, ker zlata riba samo kraljuje, sedi oholo na svojem prestolu in se zaničljivo smehlja njim, sužnjem, ki ji potrpečljivo znašajo skupaj bogastvo iz potopljenih bark. Medtem, ko ona veseljači, sita vseh sladkosti, tpe sužnji glad. Samogoltnost, poglavitno lastnost zlate ribe je treba uničiti, s samogoltnostjo oholost, njeno zvesto spremljevalko. Sklenejo torej svojo kraljico ubiti, da

bo zasijala svoboda po vsem podmorskem kraljestvu. Dogovorijo se s stražniki in dvorjanicami, ponoči zlato ribo zastrupijo, njeno bleščečo krono pa si natakne na glavo zadnji suženj ter tako postane nov kralj.

Svoboda, zdaj si zasijala vsem!

Prvi teden svojega vladanja napravi novi kralj pojedino in povabi nanjo razen sužnjev tudi dvorjanice in stražnike. Od zore do mraka plešejo, vriskajo, pijejo in se gostijo. Kralj sam pleše od zore do mraka, vriska, vsakogar objema in vsakomur nazdravlja kakor bratu.

To je pravica, enakost, glejte, dragi moji!

»Zdaj sem pa sit vina, plesa in potic — grem spat. Zbogom za ta čas!«

Zaklene se v grad ter leže v svojo široko posteljo, dvorjanice mu prepevajo, da bo lepše sanjal, stražniki pa se strnejo okrog gradu v goste vrste, da bo spal kralj brez skrbi, v miru ter na ta način tem izdatneje.

Sužnji, bolj od veselja, kakor od vina pijani, smrče še v spanju objeti, kakor podrti skladovnica drv na dvorišču ter sanjajo o nebesih, ki jih bodo imeli zdaj pod novim kraljem na dnu morja.

Tretji teden razgiblje sile vihar morje od vrha do dna ter zbudi podmorskega kralja iz spanja. Takoj mu poveznejo poslušne dvorjanice krono na glavo, ga ogreje s pozlačenim plaščem in tak, žareč v kraljevskem sijaju, stopi nekdanji suženj dostojanstveno na dvorišče. Straža se mu prikloni spoštljivo do tal, kralj se milostno nasmehlja na desno in na levo, medtem pa zapazi presenečen, kako ga zaliva od vseh strani vletok sužnjev in mu kliče: »Brat, brat naši!«

Od dostojanstva se podbuhljilo kralju oči in krona se mu zaziblje na glavi. S strogim pogledom premeri sužnje od vrha do tal, s še strožjim glasom — kakor za bliskom grom — pa zabobni: »Hlapci domisljavi, neotesani! — kdo vam je dovolil iti pred moje obličje?

Taka predrznost! Jaz naj bi bil vaš brat? Ne brat — vaš kralj sem. Kralji pa imajo pravico, da zapovedujejo. In jaz vam zapovedujem: Na delo, drhal lena, na delo, sužnji moji!«

Osupli pobegnejo sužnji z dvorišča ter se zagrnejo v tesno gnečo šele daleč od gradu, da se posvetujejo, kaj jim je storiti.

»Ubijmo ga!«

»Krono smo mu posadili na glavo in zdaj je med njim in med nami most.«

Mislili smo, da smo zlato ribo ugonobili. Nismo je ugonobili. Nova zlata riba je med nami, v svoji oholosti in puhloglavosti nič boljše od prve.

»Smrt novemu kralju!«

»Smrt novemu zatiralcu!«

»Smrt novi zlati ribi!«

To sklenejo in se vrnejo ter kralja, plešočega med dvorjanicami in stražniki urno zadavijo.

Drugega kralja, drugačnega vladarja!

Tega mnenja so tudi milooke dvorjanice in mrkogledi stražniki. A kdo naj kraljuje, kdo naj vlada? Sužnji so dali slab zgled. Zato posadijo krono na glavo prvemu izmed stražnikov, ki postane tako njihov kralj.

Prvi mesec pojedina, petje, vriskanje in ples. To je kralj, bratje! Nikoli se ne naveliča plesati, nikoli se ne sramuje sesti za isto mizo k stražnikom in sužnjem in jim zagotavljati, da bo poslej, ko bo vladal on, vina cele potoke in potice cele gore ne le samo zanj marveč tudi za druge.

Zdaj bo vendar enkrat konec trpljenja na dnu morja. Živela ljubezen, svoboda!

Drugi mesec spanje kralja v gradu in hrčanje po dvorišču ležečih, od veselja omamljenih sužnjev. Ne samo speči, tudi bdeči sanjajo, kako plavajo nebesa zviška navzdol, da ostanajo na dnu morja za vse večne čase.

Tretji mesec si pomane novi kralj oči, se izklobaca iz kraljevske postelje in stopi iz gradu. Kar pa ugleda kralj na dvorišču, to je nekaj takega, česar

dosihdob ni prenesel še noben kraljevski ponos. Okrog njega se kopičijo stražniki in sužnji — vsak mu hoče stisniti roko.

In že rohni nad njimi nekdanji stražniki:

»Kaj ne vidite moje svetle krone? Troje korakov proč od mene in na kolena — kralj stoji pred vami! Potem pa takoj na delo, lenuhi!«

Milijon nastežaj odprtih ust, milijon presenečenih oči. Daleč od gradu ugotovijo zbrani sužnji, da so se v izvolitvi novega kralja bridko varali.

»Zatiral nas ne bo nihče več!«

»Ubili smo že dvoje zatiralcev, dvoje zlatih rib — ubili bomo tudi tretjega zatiralca, tretjo zlato ribo!«

Še tisti večer se valja stražnik — kralj v mlaki lastne krvi sredi gradu.

Ne sužnji, ne stražniki — dvorjanice bodo rešile čast podmorskega kraljestva in dokazale, kako je treba vladati pravično! Z dragoceno krono na glavi postane milooka dvorjanica izvoljena kraljica.

Prvo leto pojedina, kakršne ni priredil doslej še noben kralj in nobena kraljica v vesoljstvu: iz dneva v noč, iz noči v dan ob bogato obloženih mizah petje, vriskanje in ples.

Drugo leto spi in počiva vse, kraljica, dvorjanice, stražniki in sužnji. Če kdaj — zdaj se ne bodo odmaknili tako težko pričakovana nebesa od sanjajočih oči nikoli več!

Tretje leto pogleda kraljica iz gradu na dvorišče. Sužnji, veselite se, kajti kraljica vam poroče: »Leto dni smo se skupno gostili, leto dni smo skupno počivali — zdaj pa bomo skupno tudi delali, kakor delajo bratje in sestre v družini.« Res je, da nosi kraljica krono, pa ta kraljica je vaša sestra, bratje sužnji! Zlata riba je gledala strogo in ošabno — dvorjanici — kraljici zro oči milo in smehljaje v ta lepi božji svet.

In dvorjanica — kraljica reče sužnjem smehljaje in z milim pogledom:

»Bratje moji — ali je že videl kdo na svetu večje lenuhe od vas? Ali ne

poznate postav, ki ukazujejo sužnjem delo, kraljem in kraljicam pa potiskajo pod noge mehko sedalo in v roke bič? Jaz, vaša kraljica, vam ukazujem: Na delo takoj — dovolj je bilo počivanja!«

Razočarani vdero sužnji v grad.

»Ali smo slišali prav?«

»Posmehuje se nam!«

»Nova zlata riba!«

»Zakoljimo jo!«

Zapoved kraljica nagla, obračun užitjenih sužnjev še hitrejši.

In podmorsko kraljestvo zopet brez vladarja. Zamišljeni romajo sužnji, stražniki in dvorjanice po svetlih grajskih hodnikih, iz dvorane v dvorano, in ugibljejo, kaj bi počeli. Bleščečo krono obesijo sredi najlepše dvorane in poležejo pod njo kakor pod žgočim solncem.

Pa zavzdihne prvi:

»Kdo naj nam vlada poslej?«

Za prvim drugi:

»Da bi že prišel čas, ko bi zlato ribo zares ugonobili!«

Za drugim tretji:

Poskusimo še enkrat! Zlato ribo moremo iztrebiti — na dnu morja morata zavladati pravica in ljubezen!«

Poskusijo vnovič pri sužnjih. In krona prične vnovič menjati glavo za glavo. Od samih odsekanih glav pobitih kraljev in kraljic nastane naposled grmada tako tako ogromna in visoka, da zaštrli iz morja; otok, ki ga prej ni bilo; mornarji se boje tistih sivih, izloboj zloženih pečin bolj kakor najhujših tajfunov, hurikanov in tornadov; kdor se približa otoku, se približa smrti, ki ga pograbi s svojimi ostrimi kremplji ter potegne s seboj v valove.

Vsak poskus brez uspeha; dokler ne spoznajo na dnu morja od sužnjev, stražnikov in dvorjanec vsi do zadnjega:

»Zlate ribe ni mogoče ugonobiti!«

Boj tam spodaj pa se še nadaljuje — pravilica o zlati ribi nima konca. Od leta do leta raste svet iz lobanj...

Dnevne novosti.

Opozorjamo naše cenj. naročnike, da do konca meseca marca t. l. poravnajo naročnino, ker jim drugače brezpogojno ustavimo list. Ravno tako prosimo vse one, ki smo jim pošiljali list na ogled, naj blagovoljno naročijo »Jutranje Novosti«.

UPRAVA »JUTRANJE NOVOSTI«.

— Dveletnica aneksije Primorja. — Sinoči je priredila naša vsučiljska omladina veliko manifestacijo v protest proti aneksiji, ki jo je Italija izvršila pred dvema letoma in protest proti zatiranju neosvobojenih bratov. Pred univerzo je bila zbrana najmanj tisočglašna množica, ki je pozorno poslušala štiri govornike na estradi. Obširno so slikali muke, ki jih trpi naš narod v Italiji in krivice, ki jih mora prestajati v vsakem oziru; slikali so laški imperijalizem v resničnih barvah, laški machiavelizem, laško hinavščino, perfidnost in zahrbtnost, fašistovska nasilja, preganjanja našega razumnosti, učitelstva in duhovništva, zatiranje našega šolstva in društvenega življenja. Krepko so kritikovali diplomacijo zavezniških držav, ki ni imela zmisla, srca in dobre volje za pravično rešitev tega vprašanja. — Sprejeta je bila resolucija, ki izreka udanost omladine kralju in državi — zahteva od vlade, da doseže takojšnjo izpraznitev Barosa in Delte in popolno enakopravnost našega naroda v Italiji. Po odpeti državni himni je šla omladina v povorki po mestu z žvižki neosvobojenim bratom, Trstu, Gorici in Reki. Posebnih incidentov ni bilo.

— »Jutro« in resnica o odpoklicu dr. Ryba. »Jutro« se je že zopet skregalo z resnico. Prineslo je vest, da je vlada odpoklicala g. dr. Ryba, šefa naše delegacije v paritetni komisiji v Opatiji. Čudimo se, da list, ki vedno izpostavlja svoja »patriotična čuvstva«, na ta način škoduje našim interesom. V vladnih krogih uživa g. dr. Ryba popolno zaupanje. Tako se je »Jutro« tudi tokrat ozgalo.

— Poglavlje o edino pravilni politiki glasila ljubljanskih senilnih politikov obeta postati zelo zanimivo in podučno. Včeraj smo ugotovili glupo in nerazsodno pisanje »Slov. Naroda« o radikalni stranki, o kateri piše »vedno posledice izvajajoči« organ v Knafovi ulici tako neprevidezno, da smo morali označiti njegovo pisanje za bedasto. Zakaj, tega danes še ne izdamo. Ta ugotovitev pa je organ v Knafovi ulici tako »užalila«, da se je postavil v pozo razjarjenega očanca, ki meni, da sme po potrebi spreminjati svoje nazore tudi večkrat na dan. Ker za sedaj še nečemo vedeti, ali imamo opravka samo s senilnimi gospodi v neposredni bližini »Slov. Naroda«, ali z gospodi, ki na podlagi stanja političnega barometra »uravnavajo« smer lista, ugotavljamo ponovno, da nismo pričakovali tako cinčnobedastega in perfidnega pisanja s strani gospodov, ki so si prilastili monopol na doslednost. O »radikalih« (med ušesli) na spregovorimo, ko pride čas...

— Sporil mandat med Jolouhovo skupino in nemško stranko še vedno ni definitivno določen.

— Nekaj za »Orjuna«. — Shod ministra dr. Stojadinovića v Mariboru so motili prvi klici v imenu »Orjuna«. Vodstvo je te kričaje desaviralo. Prav! — Naš primorski shod v soboto so zopet prvi motili »Orjunasi«, ki so bili očitno privrasci pristnega demokrata Julčeta Novaka. Odgovoril sem jim, da jaz sam sem po srcu in duši Orjunas, ali je take Orjune, ki ni privrasci Pribičevičeve psevdo-demokracije. Na shodu so padle baš od demokratske strani grde besede proti Srbom, proti srbski korupciji itd. a »Orjunasi« so pridno delali tako »stimungo«. — Nikdo ni ugovarjal taki demagogiji z Velesrbij! — Po drugi strani pa sem silil, da so bili Orjunasi na klavrnem demokratskem shodu v Narodnem domu — reditelji, t. i. mašili so usta volilec, ki so hoteli kakorkoli ugovarjati itd. Kar sem sam videl na primorskem sestanku, tega mi nikakor oficijelno demant ne utaji. — Naj torej osrednje vodstvo Orjune prepreči take izbruhe v posamičnih kraljih, kajti ti morejo Orjuna le škodovati. Upam, da se po zborovanju »Orjune« ta teden ozračje v Orjuni razčisti, da bomo mogli tudi starejši in stari politiki brez gomisla slediti idealni naši mladini.

— Romanska kraljica v Beogradu. V ponedeljek 19. t. m. zvečer je odpotovala romanska kraljica v Beograd.

— Ljubljanski občinski svet. Prva javna seja novega občinskega sveta v Ljubljani se vrši v četrtek 22. t. m. ob 17. uri s sledečim dnevnim redom: Naznanila predsedstva, določitev časa in števila rednih in izrednih posameznih odskov.

— Slovenska otvoritev bolnice za ženske bolne v Ljubljani se je izvršila včeraj ob 10. uri dopoldne. Otvoritev so prisostvovali med drugim načelnik v ministrstvu za narodno zdravje dr. Stampar, šef zdravstvenega oddelka za Slovenijo dr. Katičič, šef zdravstvenega oddelka v Zagrebu dr. Lochert, pokrajinski namestnik Ivan Hribar ter številni zdravniki in povabilenci. Tako je postala naša Ljubljana zopet za eno bolnišnico bogatejša.

— Iz vojaške službe. Za generalštabnega podpolkovnika v Nišu je imenovan gospod Leon Rupnik, dosedanji generalštabni major v istem kraju.

— Nov upravitelj Beja. Za Kristanovo nasledstvo na državnem posestvu Beje je prosilo okoli 40 kompetentov. Nov upravitelj bo v kratkem imenovan. Imenovan bo najbrže dr. Vlahinac, vsučiljski profesor, ki je absolviral višjo gospodarsko šolo.

— Orožna vaje bogoslovcev. Minister vojne in mornarice je odredil, da morajo vsi bogoslovci in duhovniki ki so rojeni leta 1898 in ki niso še odslužili vojaške službe, nastopiti 3 mesečno orožno vajo in sicer od 1. julija do 1. septembra.

— Vidovdan. prenehal izhajati. Tipografi so po nalogu centralnega odbora zveze grafičnih delavcev ustavili tiskanje nacionalističnega glasila »Vidovdan«. S tem je delavstvo odgovorilo na napade, ki so jih uprizarjali člani Orjuna v Vojvodini.

— Tuzemski nastavljenec. Za namestitev tuzemskih nastavlencev v jugoslovanskih podjetjih je potrebna privolitev ministrstva za socialno skrbstvo. Zakon o zaščiti dela navaja kot kazni za tozadevne prestopke 3000 dinarjev globe.

— Papeški nuncij v Sarajevu. Te dni je došel v Sarajevu papeški nuncij Pellegrini, ki je v ponedeljek izročil nadškofu dr. Saviču palij, ki je znak nadškofovske oblasti. Nuncija so sprejeli cerkveni in posvetni dostojanstveniki.

— Zagrebški gospodarski krog so zahtevali od ministrstva pravosodstva in finance, da se sprejmejo v upravno sodišče sodniki, ki se spoznajo s finančnim stroko. Svojo zahtevo so motivirali s tem, da bodo taki sodniki lažje reševali spore čisto gospodarske narave.

— Razglednice pok. dr. Iv. Tavčarja v lepem sepija tisku, je po svojem ličnem originalu založil umet. slikar g. Ljotze Povha in jih izdal danes na sveto. Dobe se po ljubljanskih trgovinah s papirjem, po normalnih cenah. — Opozorjamo cenj. p. n. občinstvo, kakor tudi g. trgovce, vsa sokaška in izobraževalna društva v mestih in na deželi, da si nabavijo te razglednice z dobro pogodeno silo pokojnikov. — Trgovci in omenjena društva imajo pri večjem odjemu popust.

— Smrtina kosa. Po dolgi in mučni bolezni je v ponedeljek umrl g. Artur Tomazič, uradnik »Občne zavarovalnice« v Trstu. Pokojnik je precej časa služboval v Trstu, kjer je vedno nastopal kot zavezanec narodniaka. Po prevratu se je vrnil v Ljubljano, kjer si je s svojim nastopom kot ljubiteljski družabnik pridobil splošne simpatije. Lanskega leta ga je priklenila bolezen na posteljo. Tudi kot uradnik je bil pokojnik splošno priljubljen. Pokojnik je brat gosposke poštnega kontrolorja Mirka Tomaziča. Pogreb bo danes ob 17. uri na pokopališču sv. Križu. Bodi mu ohranjen naš spomin, njegovi rodbini naše sožalje.

— Smrtina kosa. Umrl je v ponedeljek popoldne g. Pavel Križnar, stanujoč v Trnovem, na Mivki. Zopet eden izmed onih najnesrečnejših vojni invalidov, ki je v vojni izgubil oboje očesi in bil popolnoma slep. Po pokopu je bil strešni klepar. Bil je priljubljen in splošno spoštovan. Z zapuščajočim s šestimi nepreskrbljenimi otroci. — Ako kdo, je gotovo on in njegova družina najbolj občutila delanemožnost svojega dobrega in skrbnega očeta. Preživljal se je z bomo invalidsko podporo in malo trafiko, katere ni niti za črn kruh donajala. Pogreb bo v sredo ob 2. uri popoldne. N. v. m. p. l.

— Mariborske vesti. V bližini lesne industrije ob Dravi so našli zavoj, ki je vseboval človeški plod. Uvedena je bila preiskava, ki pa dosedaj še ni imela nobenega uspeha. Sumi se, da je zavoj vrzel tja neznan moški, ki so ga bili poprej videli na tem mestu. Preiskava se nadaljuje. — V ponedeljek 19. t. m. je umrl Ferdinand Zaveril, skladiščnik južne železnice, 52 let star. Pogreb se vrši danes popoldne. — V nedeljo okrog polnoči je večja gruča ljudi čitala volilne rezultate, ki so bili napisani pred Cirilovo tiskarno. Ko se je bil pojavil med njimi urednik »Straže« Zebot, je nastal med njimi pretep, ki mu je napravila konec policija. — V ponedeljek 26. t. m. zvečer bo predaval v prostorih ljudske univerze g. dr. Medved o svojem potovanju na Vezuv.

— Tatvina monštrance. Iz zaklenjene farne cerkve v Veržeju je bila te dni ukradena srebrna monštranca, vredna stotisoč kron. Storitelj je neznanom pokobnik.

— Nepreskrbljene sirote. Po podatkih državne zaščite dece in mladine je dosedaj preskrbljenih samo 8100 otrok, med tem ko je nepreskrbljenih 94.823 sirot.

— Stanovanjska beda v Sarajevu. Sarajevski »Jugoslavenski list« poroča, da se je tokom meseca porušilo oziroma postalo za stanovanje nesposobnih 18 hiš. Okoli 150 ljudi je ostalo brez strehe. Vseled potresa so trpele tudi razne druge hiše. Stanovanjska beda je zelo velika. List postavlja vlado in pokrajinsko namestništvo, da tej bedi odpravijo.

— Ljubitelja kave. Na ogulnskem kolo-dvoru sta udrla v železniški voz kovač Josu in železniški nočni stražnik Špehar ter odnesla dve vreči kave v vrednosti 25.000 kron. Kovač je odnesel kavo svojem tatnu, ki jo je naprej razprodal. Vojnica sta bila oddana sodišču.

— Zahrbten umor. V Sokolovcu je neznan morilec skozi okno ustrelil mlinarja Miška Miheliča, ki je bil zaposlen v svojem mlinu. Mlinar je na zadobitih poškodbah umrl.

— Nov papež. Za cerkvijo sv. Petra v Rimu stoji avguštinski samostan, kjer je preživel tri leta tudi 26-letni Vinko Schimec iz Malte. Te dni pa se je mlademu redovniku zmešalo v glavi. Napoln obleden je ušel iz samostana, najel izvožaka in mu ukazal, naj ga pelje na monte Testano. — Komaj sta dospela tja, je skočil redovnik iz kočije in prišel na ves glas pridigovati: Narod! sedaj smo rešeni. Rodil se je novi prorok. Jaz sem vaš odrešenik, vaš novi papež, ki bo vodi čolnšč v Petral Izvošček je takoj poklical policijo na pomoč. Toda redovnik je ušel v policijsko stražnico, kjer se je močno zabarikadiriral v stražnico. Policisti so pričeli razbijati vrata, in ko so jih razbili, je redovnik bliskovito skočil iz stražnice na tiz, kjer je posrabil eno dekle in jo objel. Dekle je prestrašeno uplo na pomoč in se branilo novega papeža, ki so ga končno vendarle ušli in odpeljali v umobolnico.

— Čevlje kupuje od domačih tovarn. Tvrdke Peter Kozina & Co., z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Beas 20 in Aleksandrova cesta 1.

Iz prosvetnega življenja.

— Ljubljanska opera. Poersterjev »Gorenjski slavček« je v nedeljo po daljšem odmoru zopet prišel na repertoar in je popolnoma napolnil gledališče. Občinstvo opera zelo ugaja, ker rado posluša domače pesmi in se nasameje Strakeljčevim in Rajdlovim dvotipom. Posebno srečen večer so imeli ga Lovšetova, g. Simenc in g. Levar. Po vsakem dejanju so se morali zahvaljevati za spontane ovacije poslušalcev, g. Simenc je v prvem dejanju na odprti sceni prejel naravnost viharne aplavz. »Gorenjski slavček« bo še dolgo na repertoarju.

Zadnje čase se je zopet vgnezdila navada, da občinstvo prepozno prihaja k predstavam ter posamezni poslušalci med avturo in celo v začetku prvega dejanja cepajo v avditorij ter iščejo svoje sežede. Po začetku avture naj biljeterji do konca prvega dejanja ne pustje prav nikogar v gledališče in kmalu bo zopet red!

— Poinšanje je vzbudila okrnjena Lukrecija Borgia med občinstvom, za katero se je cenzura bala, da se ne bi pohujšala. Saj menda nismo tako zaostali in nekulturni! V zadoščenje pa bodi javnosti, da jo največja francoska pianistinja smatra vredno svojega obiska. Kdor jo pozna že s praškega konservatorija, jo pojde govtovo poslušati; kdor je še ni čul, naj ne zamudi v hrumu in šumu volilnih odmevov priložnosti, da spozna glasbeno zvezdo prvega reda. Selva Blanche pomeni prekrat v poučevanju glasovirja na Francoskem. Selva Blanche pomeni odkritje Božidarja pl. Séverca. Selva Blanche pomeni obvladane klavirskih skladateljev 16. stoletja in podrobno poznavanje klaviristov 18. veka. Selva Blanche pomeni sijajno tolmačenje modernih mojstrov: D' Indy, Debussy, Fauré. Selva Blanche: César Franck na višku... Ne zamudite v petek ob 20. v Unonu.

— Klavirski koncert slavne francoske pianistnje Blanche Selva, ki ga priredi Glasbena Matica s soudeležbo Francoskega Instituta v Ljubljani, je določen za petek, 23. marca 1923, ob 8. uri zvečer v dvorani hotela Union v Ljubljani. Spored sledi: 1. Rameau: Rigaudon et Musette, La Villageoise, Couperin: Le Rossignol en Amour, Dargincourt: Le Moulin à Vent, 2. Gabriel Fauré: 6ème Nocturne, 3. Vincent d'Indy: Poème des Montagnes (op. 15), Harmonie: 1. Le Chant des Bruyères (Le Chant des Bruyères, Brouillard, Weber, La Bien-aimée, Lointain), 2. Danses Rythmiques (Danses rythmiques, Valse grotesque, La Bien-aimée, Danses), 3. Plein Air (Promenade, Hêtres et Pins, La Bien-aimée, Calme, Coup de Vent, A deux, Amour). — Odmor. — 5. Albert Roussel: Danse au Bord de l'Eau, 6. Déodat de Séverac: Les Muletiers devant le Christ de Livvia (Extraits de Cerdana), 7. Maurice Ravel: Jeux d'Eau, 8. Claude Debussy: L'Isle Joyeuse, 9. César Franck: Prélude, Choral et Fugue. — Vstopnice se dobe v predprodaji v Matici klavirni.

— Mednarodni razpis nagrad za umetnike. Commission des Arts et Relations Extérieures du Comité Olympique Français, 30, rue de Grammont, Paris, 2e, razpisuje po tri nagrade (pozlačeno, srebrno in bakreno medaljo) za najboljša dela arhitekture, slikarstva ali grafike, kiparstva, godbe in slovstva, ki služijo ideji sporta, oziroma kažejo vpliv sporta. Mednarodno razsodišče sestoji iz znamenitih umetnikov in pisateljev. Rok za uposljanje 15. dec. 1923. Osme olimpijske igre se bodo vršile od 15. maja do 27. julija 1924.

Sokolski vestnik.

— Sokolsko gledališče v Radovljici ponovi na splošno željo občinstva v nedeljo, dne 25. t. m., ob treh popoldne igro »V znamenju križca«. Ker pri zadnjih dveh predstavah mnogo občinstva ni dobilo več vstopnic, vnovič priporočamo nakup istih v predprodaji.

Iz društvenega življenja.

— Predavanje v društvu »Soča«. V soboto, dne 24. t. m. predava v salonu »pri Levu« g. dr. Ernest Dereani o »Nosu in vonju«, na kar opozarjamo člane, prijatelje in drugo cenjeno občinstvo. — Začetek ob pol devetih. Vstop prost.

— Redni občni zbor pavskega društva »Slavce« se vrši v torek, dne 27. marca 1923 ob 20. uri v društvenih prostorih, v »Narodnem domu«.

Izpred sodišča.

AFERA WINDISCHGRAETZ-RISTIĆ.

Svoječasno so krožila o tej aferi razna »Poslana« v ljubljanski listih. Celo zadevo je spravila v tek odstavitev oskrbnika-sekvestra Windischgrätzovih posestev na Planini, Anastazija Ristića, ki je pričel javni boj. Objavil je »Poslano«, naperjeno proti lastniku dr. Hugonu Windischgrätzu in pokrajinskemu namestniku Ivanu Hribarju, v katerem je utemeljeval samovoljno odstavitev kot upravitelj sekvestra. Temu je sledilo danes inkriminirano »Poslano« v »Slov. Narodu«, katero je inspiriral dr. H. Windischgrätz, sestavljen njegov pravni zastopnik dr. Triller in objavil v »Slov. Narodu«. — To »Poslano« očita Ristiću, da je devastiral krasen rodbinski zgodovinski park, da so streljali njegovi ljudje brez pravega poviha in kar na slepo ter ogrožali osebno varnost prebivalstva in da je reducirail dajatve za Windischgrätzovo rodbino.

Zagovornik dr. Triller objavlja v pojasnilno kratko predgovodino tega slučaja: Po rapalski pogodbi se je Windischgrätzovo posestvo na Planini prerezalo tako, da je pripadel velik del posestva pod Italijo. Da bi obvaroval lastnik svoje pravice tudi v Italiji, si je pridobil italijansko državljanstvo, kar je povzročilo proti njemu silno gonjo. — Vseled tega se je odredila tudi državna uprava na posestvu, ki leži na našem ozemlju. — Take odredbe pa sme izdati edino le ministrstvo za agrarne zadeve spoznamo s poljedelskim ministrom in se morajo postaviti za upravne edino je strokovnjaki za gozdarstvo in kmetijsko sploh. Anast. Ristić, ki je bil prej komitaš se je bavil s razpečevanjem papirja, pa je bil nastavljen kot nestrokovnjak. Na to mesto pa ga ni postavilo nadležno ministrstvo, marveč agrarna direkcija v Ljubljani. Windischgrätz proti temu ni rekuriral, ker je smatral to sekvestriranje le kot političen čin v svrhu nadzorstva neza kat tujega državljanja in obnejeja posestnika. Spetkeča je slo vse v redu, in obe stranki sta se prav dobro razumeli. — Prvi incident se je

pripetil, ko je zahteval Ristić, da se popravi avtomobil. Ker lastnik tega ni hotel storiti, se je Ristić maščeval s tem, da je reducirail dajatve za Windischgrätzovo rodbino, devastiral omenjeni park in začel postopati sporazumno s svojimi ljudmi tako, kakor se mu očita v inkriminiranem »Poslanem«. — Windischgrätz se je obrnil v svrhu osebne varnosti prebivalstva opetovano na orožništvo. Posledica tega prošnji pa je bila preiskava na gradu, češ, da se skriva tam cela zaloga orožja za slučaj italijanskega vpada v naše ozemlje. — Sledile so razne nagaltivosti, pretepi in streljanje, kar je prisililo lastnika, da se je preselil na Koroško in posrečilo odstavitev Ristića, kateremu je nasledoval začasno imenovan upravitelj inž. Kosmač. — Zagovornik Ristića pobija razne trditve dr. Trillerja, med tem osobito, da Windischgrätz ni optiral za Italijo, kar bi bil upravičen po rodu in jeziku, marveč, da bi dobil kot tuj državljan večjo zaščito pred našimi oblastmi. — Ristić je bil pravilno imenovan od nadležnega ministrstva (seveda malo kasneje) in trdi, da je bila zadeva s avtomobilom le Windischgrätzova sabotaža proti odredbam agrarne reforme. Avto je zahteval v svrhu sestavitve inventarja, ne pa za svojo osebno uporabo. Glede streljanja pa trdi, da je bilo to takrat ob mejni običajni — tja so bila pač vroča. — Pokr. namestnik Iv. Hribar, kot priča, je izjavil, da mu je o predmetu pač pravil dr. Triller, toda ne v imenu Windischgrätzovemu, marveč le v priateljskem razgovoru. V zadevo je posegel iz lastne volje, brez vsakega prigovarjanja ali vpliva kot drž. funkcionar v državnem interesu, da obvaruje državi obmelno sigurnost, ker ni bilo izključeno, da se razvijejo iz teh pripetljajev diplomatski zapletki s sosedno državo. Tudi ni o tem vprašanju nikdar govoril s kakim članom Windischgrätzove rodbine. Agrarni direktor dr. Lukan odklanja izpoved glede nekaterih vprašanih, češ, da mora varovati uradno tajnost. — Pove pač, da je došlo nebroj pismenih in ustmenih pritožb, katerih vsebine pa ne more navesti. — Razne ostale priče — večinoma Nemci ali Slovenci, ki nedejo slovenski govoriti, izpovedo v neprogl Ristića. — Obnavlja je bila nato preložena v svrhu odvze uradne molčečnosti za priči dr. Lukana in dr. Bračiča in predložitev novih dokazov.

RAZPRAVA PIRC CONTRA »SLOVENCE«.

Danes se je vršila pred ljubljanskim deželnim sodiščem razprava v zadevi gen. ravnatelja kmetijske družbe Pirca proti »Slovincu«. Ta list je meseca februarja priobčil več člankov, v katerih so se očitale predsedniku Kmetijske družbe, g. Pirca, razne transakcije, ki jih je baje izvršil v svojo korist. Očitajo se mu je n. ur., da je delal kupčije na svojo roko, pod imenom družbe in s pomočjo družbenega kredita. Med drugim, da je nakupil in prodal več vagonov modre galice. Tudi si je prisvojil nedopustne provizije pri lastnih nakupih za družbo, katere je on kot predsednik sklenil in izvršil. »Slovenec« ga je nato pozval, naj odstopi in prepusti svoje mesto človeku, ki ne bo iskal samega sebe. Članke je zaključil »Slovenec« s trditvijo, da je g. Pirc iz strahu pred razkritjem in razpravo, vrnil družbi 200.000 Din Pri razpravi je izjavil zastopnik »Slovenca«, dr. Natlačen, da odgovarjajo »Slovenčeve« trditve resnici in da je voljan, dopriniti glede vseh obdolžitve dokaz resnice. Predlagal je, da se dopuste in izvedejo vsi njegovi dokazi ter da se odstopijo akti v eventualno postopanje tudi drž. pravdnistvu in fiskalni upravi carine. Zagovornik dr. Tekavčič se je strinjal s tem predlogom. Sodni dvor je preložil obravnavo v svrhu izvedbe navedenih dokazov na nedoločen čas.

SODNI ODMEV PESKOVE AFERE.

Peskova afera, ki je dvignila svojaesno v Sloveniji preč prahu, izzvana od političnih sovražnikov pretendenta županskega stola ljubljanskega, Peska, in opravice no grajana radi brezobzirnega poseganja v družinske zadeve političnega nasprotnika, je posegla danes v sodno dvorano. — Gosp. Pesek se je takrat v splošnem političnem in osebnodružinskem razburjenju prenaplil in napadel je na nekem javnem shodu pri Zlatorogu okr. glavarja dr. Pirkmajerja, ki je igral v njegovi pravdi v Ptuju jako važno vlogo. — Očitno mu je uradne poverbe, kupčevanje s uradnim denarjem, konfiskacije kmetijske blaga, katero je nato prodal preko meje, odstranitev neljubljenih uradnikov potom tajne justice in pa možnost povzore izjav priči v njegovi zadevi.

Zastopnik obtoženca, ki se ni udeležil obravnave, je umaknil dokaz resnice. Navajal je, da ta dokaz sedaj nima več smisla, ker se je g. Pesek že umaknil iz političnega življenja, ugotavlja pa, da je bil pri omenjenih priklki v dobri veri, da govori resnico, obenem pa tudi silno razburjen, ker so ga ravno takrat trgli po listih od vseh strani in je preživel najhuše čase. Z ozirom na to res utemeljeno olajšavne okoliščine je bil obsojen s Pesek na 3000 Din globe.

Zanimivosti.

Kako se zabavajo kralji. Prof. Šuklje je pisal svoje dni v »Zvoncu«, da je Fridrih Veliki dal pripraviti pisčice na travnik tako, da je bila pod vrhno plastjo zemlje široka plošev vode, ki je prestrašenim dvolcam brizgala ob sledenju koraku — pod nos. — Iza Velikanoč pa je pohvalil znano pripoved o tistem francoskem kralju, ki je dal dvorjanom pripremiti razkošno večerjo, začinjeno s močnim čistilom ali dristilom. Na vsako stranščice pa je velel posaditi lutko. Lahko si mislite stisko gostov, ki so ob vsakem občisku naleteli na zabudo ob ubogo Evino hčer!

• Prijetna zadnja ura. Te dni se je na južnem Madžarskem usmrtil neki lekarnar na čuden način. V svojem stanovanju je zavil precejšnjo množico morfija, nato poklical k sebi svojo služkinjo in jo prosil, da gre po njegove prijateljice, ki naj bi ga v poslednji uri zabavali. V kratkem času je bila okoli njega zbrana cela družba, kateri je lekarnar s smehom povedal, da se je odločil umreti. Prosil jih je, naj nikar ne gre do zdravniške pomoči, ker je že itak nepoznan. V priletnih pogovorih o starih časih je lekarnar mirno izdahnil.

Londonski ranocelnik, dr. J. H. Aitken, priporoča v Britich medical journal medicinem, naj se vadijo krpati nogavice, češ, kdor uma krpati nogavice, bo znal dobro avstati rane.

Zurznjenje. Učitelj: Da se zurziti povrne v življenje, je najbolje sredstvo, da se ves pokrije s znegom. Učenec: Da, to se lahko napravi mimili. Kaj na naj se stori s tlimi noletji?

Gospodarstvo

Zlato.

C. E. Crissinger, ki ga je imenoval predsednik Zedinjenih držav Harding za guvernerja Federal Reserve Board, kar nekako odgovarja našemu ravnatelju Narodne banke, je vzmenil radi dandanašnje razdelitve zlata po svetu.

Zedinjene države imajo, kakor je konstatal Crissinger, petdeset odstotkov svetovne rezerve zlata in po njegovem mnenju je to nakopičenje slabo za ostale dežele, katerim zlato manjka, pa tudi za Zedinjene države, ki ga imajo preveč.

Množina zlata, ki je v posesti Zedinjenih držav, pa tvori po mnenju Crissingerja samo en del problema. Če se ta prosmatra v celoti, je treba primerjati predvno razdelitev zlata z današnjo, in iskati leka za ekonomski svetovni problem, ki se nam na ta način stavi.

V začetku vojne so bili trije največji zakladi zlata v Zedinjenih državah, v Franciji in v Rusiji; vsak teh narodov je imel v posesti približno dvajset odstotkov svetovne zlate rezerve. Od onega časa sem pa se je ameriška rezerva povečala dva in polkrat, francoska rezerva, ki se nahaja v Franciji sami, se je zmanjšala na polovico, in ruska rezerva je takorekoč popolnoma izginila.

Za splošni pregled problema je pa treba tudi vzeti v pretes zvišanje zlate rezerve v drugih državah in tu vidimo, da so nekatere med njimi povečale svojo zlato rezervo relativno mnogo bolj kot Zedinjene države. Japonska ima danes desetkrat več zlata kot pred vojno, Španska petkrat, Argentinja dvakrat, Nizozemska štirikrat, Švica trikrat, Švedska trikrat, Danska trikrat.

Iz tega se razvidi, da je veliko število držav, ki imajo le zelo relativno važnost z ozirom na mednarodno finance, izredno povečalo svoje rezerve zlata, med tem, ko so industrijske in poljedelske dežele, ki igrajo, ali ki bi morale igrati važno ulogo v mednarodni trgovini, kot Francija, Italija, Nemčija, Avstrija in Rusija, izgubile svoje zlato ali pa zelo zmanjšale njega množino.

Skratka, dve tretjini svetovnega zlata so sedaj v posesti skupine držav, ki pred vojno niso imele niti ene tretjine in naredi, ki so imeli pred vojno dve tretjini, imajo danes samo eno petino.

Položaj, ki je nastal vsled sedanje razdelitve zlata na svetu, je torej sledeči: gotovo število narodov ima kredit, ki je solden kot prej, ali pa se je celo izboljšal, toda tega kredita se morejo posluževati samo v zelo ozkih mejah, da ne uničijo svojih lastnih industrij; ti narodi ne morejo eksportirati izvestnemu številu drugih narodov, ki bi rabili import surovin in gotovih izdelkov, a ne morejo tega storiti, ker le njih kredit preveč omeja ali ga sploh ni.

Crissinger je mnenja, da je to obupen položaj za ves svet. Lek, ki ga navetuje, je edini, ki bo res imel vspehe, najti je namreč treba način, kako bi se dalo zlato na novo razdeliti med narode, in sicer položajni primerno.

Crissinger svetuje, da bi države, ki imajo preveč zlata, prešturale vprašanje, da dajo v promet zlato, ki je potrebno za ureditev normalnega kredita na svetu. Ta bi se stabiliziral na ta način, da bi se tečaj valut približal oni sorazmerni višini, kakot so jih imeli pred vojno.

Crissinger priznava, da se da ta ideja, ki je izražena v par besedah, silno težavno izvesti. Vendar meni, da bi iskanje ureditve tega vprašanja s tesnim sodelovanjem vlad in finančnih organizacij zelo olajšalo rešitev problema.

(Po C. M. Lerner-ju »Figaro«.)

× Priprave za III. Ljubljanski vzorčni velesenaj od 1. do 10. septembra 1923. Te dni je urad Ljubljanskega velesenja razposlal na vse znane mu naslove naših industrijskih, obrtnih in trgovskih krogov vabilo za udeležbo kot razstavljalec na letošnji velesenjski prireditvi in priljavne tiskovine. Vsakdo iz interesiranih krogov, ki bi teh tiskovin slučajno ne prejel, se najvnujeje naproša, da to javi sejmiskemu uradu, ki mu jih bo takoj poslal. Tudi sicer vse informacije daje radevolje pisмено in ustmeno urad Ljubljanskega velesenja v Ljubljani, Gosposvetska cesta. Telefon int. 140.

Borzna poročila.

Zagreb, 20. marca. (Priv.) Devize: New York 97.50—98, Pariz 630—635, Švica 18.15—18.30, London 458—459, Dunaj 13.50—13.60, Praga 2.92—2.93, Italija 4.71—4.73, Berlin 47—47.50. — Valute: dolarji 95.50—96.50.

Zagreb, 20. marca. Devize, Dunaj 0.1245—136, Berlin 0.46—0.47.50, Budimpešta 2.30—2.40, Italija 4.71—4.73, London 458 do 459, New York kabel 98.50—99, Praga ček 97.50—98.50, Pariz 630—635, New York 292—293, Švica 18.15—18.30, Varšava 0.27.50—0.28.50. Valute: dolarji 95.50—96.50

Emil Gaberina:

Akt štev. 113.

Roman.

(Nadaljevanje.)

Vsi upi so se ji pogrezili. Nobenega luksusa več, nobenega milijonarja za zeta, nobenega premoženja za starost, nobenih lepih oblek, nobenih svečanosti in nobene igre z njenimi dobički! Vse je izgubilo.

Umrla naj bi, kakor je živela, uboga, v skrbih, obsojena k življenju, ki je bilo tem bolj zoprno, ker ni bilo izgledov v prihodnost. In Valentina se je imela zahvaliti, da je prišlo tako daleč! Pri teh mislih ji je vstalo v srcu sovraštvo, ki ni moglo nikdar odpustiti in katero je moral čas podnetiti, namesto da bi je ublažil. Želela je svoji hčerki in njenemu otroku smrt.

Toda še preživo ji je bil v spominu ostri zdravnikov pogled, zato si ni upala storiti ničesar. Ko je vstopila k hčerki v sobo, se je celo prisilila, da se je malo nasmehnila in ji rekla par besed, potem pa jo je prepustila popolnoma skrbi Milhoni.

Uboga Valentina! Zdelo se je, da ji je ugasnilo življenje, tako strašno jo je zadela usoda. Ko se je polagoma začela zavedati svojega položaja, si je rekla:

»Najhujše je prestano, mati ve vse. Ničesar več se mi ni bati, da bi se mi zgodilo vsled njene jeze. Sedaj lahko čakam na njeno odpuščanje in lahko upam.«

To je bila tajnost, katero se je bala Gastonu priznati, ker je dobro vedela, da bi sicer ne bil nikdar privolil v to, da odide brez nje. Ona pa je hotela, da pobežne, dočim ji je glas dolžnosti ukazoval, da ostane, in niti v tej uri ni mogla obžalovati tega sklepa.

Največje skrbi ji je delal Gaston. Kako naj bi zvedela, ali se mu je posrečilo priti na ladjo? Pred dvema dnevoma ji je dovolil zdravnik, da sme nastiti, ni pa mogla iz gradu in ni mogla do koč starega Menoula, da bi ga vprašala. K sreči ni bil stari brodnik samo požrtvovalen, marveč je bil tudi premeten.

Ko je izvedel, da je gospodična hudo zbolela, je premišljeval, kako bi jo mogel pomiriti nad usodo begunca. Našel je prevezo, da je prišel na grad La Verberie in posrečilo se mu je videti tudi Valentino. Nista bila sama, toda že en sam njegov pogled je zadostoval, da ji je sporočil, da se Gastonu ni več bati ničesar.

Ta gotovost je več pripomogla k njeni ozdravitvi, kakor vsa zdravila in zdravnik, ki je prihajal šest tednov vsak dan, je mogel kmalu izjaviti, da more bolnica prenesti napore potovanja.

Na ta trenutek je bila čakala grofica z nepopisno nestrpnostjo. Da bi ji ne bilo treba odložiti potovanja, je že prodala polovico svojih rent ter je skupila za nje 25.000 frankov. S tem denarjem je mislila, da bo mogla izhajati v inozemstvu.

Štirinajst dni je že pripovedovala, da se bo odpeljala, kakor hitro bo šlo njeni hčerki bolje, na Angleško, kamor jo je povabil neki zelo star in bogat sorodnik. Valentina pa je mogla misliti le s strahom na potovanje in se je vsa stresla, ko ji je mati rekla:

Pojutrišnjem! In Valentina si še ni posrečilo sporočiti Louisu de Clameran, da njegov brat ni mrtev.

V svoji stiski se je razodela Milhoni ter ji dala pismo, da je izroči.

Zvesta služabnica pa je storila pot zama. Grad Clameran je bil zapuščen; gospod Louis, ki so ga nazivali sedaj markija, je odpustil vse služabništvo in se je preselil.

Končno je prišel dan odhoda. Gospa de La Verberie je sklenila vzeti Milhono s seboj, prej pa ji je morala skrivaj pri maši med daritvijo priti večni molk. Pod imenom gospe Vilson se je grofica s hčerko preselila v neko majhno vas pri Londonu. Izbrala si je Angleško, ker je prej dolgo živela tam, ker je poznala tamošnje običaje in navade in ker obvlada angleščino, kakor svojo materinščino.

Ohranila si je bila nekaj zvez s plemstvom in je hodila celo pogosto zvečer v družbo ali v gledališče, dočim je imela Valentino skrbno zaklenjeno.

V tej žalostni in samotni hiši je povila Valentina neke noči majga sina.

Prinesel so ga k duhovniku v občini; kjer je bil vpisan z imenom Valentin Raoul Wilson.

Sicer pa je bila grofica vse premislila in pripravila. Po dolgem iskanju je našla v bližini vasi dobro žensko, ki je bila pripravljena prevzeti otroka za vsoto 500 funtov, in ki je obljubila, da bo otroka vzgojila s svojimi otroci, da bo dala učiti dečka kako rokodelstvo ter sploh skrbela za njega.

Že par ur po porodu so ji izročili malega Raoula.

Gospa ni poznala pravega imena grofice in je mislila, da je Angležinja. Bilo je torej več kakor verjetno, bilo je gotovo, da otrok, ko bo došel, ne bo nikdar prišel na sled tajnosti svojega rodu.

Ko se je Valentina zavedla, je zahtevala otroka. Oglasila se ji je materinska ljubezen, katere kal je položilo nebo v prvi vsakega ženskega bitja. Pri tej priliki je bila grofica do skrajnosti trdosrčna.

»Otroka, hočeš?« je vzkliknila, »res ne vem, kaj hočeš, znorela si.«

In ker Valentina je ni odnehal, je nadaljevala:

»Tvoj otrok je na varnem in mu ne bo manjkalo ničesar. To ti mora zadostovati. Kar se ti je zgodilo, moraš pozabiti, kakor pozabimo zle sanje. Preteklost je izbrisana. Tako hočem, ti me poznaš.«

V tem trenutku bi se bila morala Valentina upreti brezmejni krutosti grofice. Pač je to hotela storiti, toda zmanjkalo ji je poguma.

Sama je bila mati in je morala spoznati, da je bila njena udanost brez lastne volje nenaravna, na drugi strani pa jo je morila njena krivda.

Molčala je ter se s tem za vedno izročila brez odpora materi, ki je ni hotela soditi, da bi ne bila prisiljena jo preklinjati.

Dasiravno je njeno zdravje vsled trpljenja in notranjih bojev silno trpelo, se je mogla vendar koncert junija vrniti z grofico v La Verberie.

To pot ljudska hudobnost ni bila tako prebrisana, kakor navadno. Grofica, ki je povsod pripovedovala o neuspehu svojega potovanja, se je mogla prepričati, da ni nikdo v okolici uganil pravega vzroka njih potovanja.

Edini človek, ki je vedel za resnico, in na katerega molčečnost je mogla računati, je bil zdravnik Raget, ki ga je iz vse duše čutila.

Prvi njen obisk jo je peljal k njemu. Prišla je neko jutro, da mu predloži uradna potrdila, ki si jih je dala napraviti samo zaradi njega.

»Vidite torej, da otrok živi in za veliko svoto je prevzela neka žena njegovo vzgojo.«

»Dobro, milostljiva,« je rekel, ko je dokumente pregledal, »če vam vaša vest ničesar ne očita ne morem jaz storiti ničesar.«

»Moja vest je čista. Storiš sem, kar sem bila dolžna svojemu stanu.«

To je bilo vse; gospa de La Verberie ni bila dostopna očitkom vesti. Mislila je samo na uživanje in na ničmernost svojega srca. To edino je bilo njeno trpljenje. Zopet je pričela svoje navadno življenje, ker pa je izgubila del svojih dohodkov, je morala marsikaj pogrešati in to je svoji hčerki ne prestano očitala.

»Tvoja sramota nas je spravila ob vse.«

»Vi bi mi torej odpustili, če bi nam prinesla bogastvo?« je odgovorila Valentina razjarjena.

Toda redko je bilo, da se je tako postavila. Tega je tiho in življenje ji je bilo neprestano trpljenje. Celo misel na Gastona, njenega izvoljenca, ji je povzročala le bol. Morda se je kesala, da mu ni sledila, ker je izprevidela, kako brez haska je bil njen pogum in njeno žrtvovanje. Kaj se je zgodilo z njim? Zakaj si ni izmislil ničesar, da bi ji bil poslal kako pismo? Morda je bil mrtev ali pa jo je pozabil. Prisegel je, da se vrne v treh letih bogat; ali se bo kdaj vrnil? Da, ali je bil njegov povratek sploh mogoč? Dejstvo, da je izginil, ni izbrisalo strašnega dogodka. Vsi so mislili, da je utonil, ker pa za njegovo smrt ni bilo dejanskega dokaza, je bila sodnija prisiljena, da je dala razjaričenemu javnemu mnenju zadoščenje. Stvar je prišla pred poroto in Gaston de Clameran je bil v nenavzočnosti obsojen na nekaj let ječe.

Zbirka opernih in operetnih tekstov.

Išli so sledeči zvezki:

- Stev. 1. Tajnost.
2. Jenufa.
3. Seviljski brivec.
4. Gorenjski slavček.
5. Mefistofeles.
6. Prodana nevesta.
7. Nižava.
8. Vrag in Katra.
9. Carostelec.

Izdala in založila

„Zvezna tiskarna in knjigarna“

v Ljubljani, Wolfova ul. 1.

Vsak zvezek stane
3 Din.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavnica: Din 60.000.000. Rezerva: Din 30.000.000.

Podružnice:

Bled	Jesenice	Prevalje
Cavtat	Korčula	Sarajevo
Celje	Kotor	Split
Dubrovnik	Kranj	Šibenik
Ercegnovi	Ljubljana	Tržič
Jelsa	Maribor	Zagreb
	Metković	

AMERIKANSKI ODDELEK.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82, New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Oglašujto

v
„Jutranjih
Novostih“.

Stolarskoga
poslovodju

za specijalno proizvodnjo prozora i vrata (Bautischlerei) traži tvornica u Zagrebu. Reflektira se samo na prvorazrednu silu. Detaljne pismene ponude na Interreklam, d. d. Zagreb, Ilica 21 pod sirom „Stolar II.-34“.

Odda se takoj
pod jako ugodnimi pogoji
dobro idoča
trgovina

z mešanim blagom v mestu. Glavni trg v Sloveniji z veliko okolico. Vprašanja je dostati pod „št. 103“ na upravo lista.

Korenje, pesa, čebuliceh

in vsa druga semena najceneje in najbolje pri

Sever & Komp,
Ljubljana, Wolfova ulica 12.

Samski gospod išče v najem

ključavničarsko delavnico

ali vsaj primeren prostor. Če njene ponudbe prosi pod „št. mlad“ na upravo lista.

Preklic.

Podpisana preključujem vsi žaljive besede, ki sem jih izrekla proti gosp. Hočevarju in njegovim pokojni ženi.

Mosta, 27. marca 1923.
Marija Kovčeva.

Vecja množina

časopisnega papirja
na prodaj.

Kje, pove uprava lista.

Obligatorično koncesijonirani

preiskovalni laboratorij za tehnično kemijo

GRAZ, Petersgasse 48

se priporoča za vsakovrstne analize. — Tekoča obratna kontrola po zelo znižanih cenah.

Brez posebnega obvestila.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani

Potrji globoke žalosti naznanjamo, da nam je naš srčnoljubljeni soprog, oče, brat, svaki in stric, gospod

Artur Tomažič

v ponedeljek, dne 19. marca, po dolgi, mučni bolezni, previden s tolažili sv. vere, mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v sredo, 21. marca 1923 ob pol 5. uri popoldne iz hiše žalosti, Sv. Petra cesta št. 2, na pokopališče k Sv. Križu.

Bodi mu blag spomin!

V Ljubljani, dne 19. marca 1923.

Globoko žalujoči ostali.

Generalno zastopstvo za Slovenijo Občne
zavarovalnice Assicurazioni Generali v Trstu
naznanja, da je njen zvesti sotrudenik, gospod

Artur Tomažič

po dolgi mučni bolezni danes preminul.

Pogreb pokojnega mnogoletnega zaslužnega uradnika našega zavoda se bo vršil v sredo, dne 21. t. m. ob pol 5. uri popoldne iz hiše žalosti, Sv. Petra cesta št. 2.

Blag mu spomin!

Ljubljana, dne 19. marca 1923.

Ljubljana, Mestni trg 5

O. BERNATOVIC

Konfekcijska trgovina